

14-ik szám. Aprilis 4. 1867:

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **BUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 ft — kr.
félévre	3 ft — „
negyedévre	1 ft 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdij külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1867.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV

M. AKAD. NYOMDÁSEKNÁL

TARTALOM.

Cikkek: „Gróf Veteráni Frigyes.“ — Ó és új testamentom.“ (Költ.) *Szász Gerőből.* — „Az új lakás.“ (Beszély). — „Egy magyar iparos Törökország- s Amerikában.“ — „A párisi világtárlat parkjából.“ — „Az istenítéletek különösen hazánkban.“ *Sipos Somától.* — „Hamburgi levél.“ *Fl-l. A-n-tól.*

— „Egy hét története.“ *Vadnai Károlytól.* — „Vegyes közlemények.“ — „Ujdonságok.“ — „Irodalom.“ — „Szerkesztői üzenetek.“

Képek: „Gr. Veteráni Frigyes.“ (Rajz. *Klinkovics Béla.*) — „Takács Perenc.“ — „Erdei tájkép.“ — „Török kioszk, a párisi világtárlat parkjában.“ — „Karikaturák.“

Ujdonságok.

* (A képviselőház) márc. 30-iki ülésében került szavazás alá a 67-es bizottmány közösügyi javaslata; 397 képviselő közül 257 mellette, 117 pedig ellene szavazott; 22 képviselő nem volt jelen. Ugyanez ülésen pontonként is felolvasták azt s minden változtatás nélkül elfogadták. Az april 2-iki ülésben pedig az ideai ujoncozás iránt tett miniszteriumi javaslatot fogadják el csekély módosítással.

* (A koronázási mise) egy kis vitát idézett elő. Az elhunyt herceg-primás már régebben felszólította Liszt Ferencet, hogy egy koronázási misét írjon. Liszt most már elkészíté a zeneművet, s csak újabb felszólításra vár. Azonban régibb udvari szabály szerint a magyar király koronázási ünnepélyére mindig a bécsi udvari karmester szokta a mise-zenét szolgáltatni, s azt mondják, hogy e szokástól a közelgő alkalommal sem lehet eltérni. Miután a fővárosi zenészek és még sok mások is meg vannak arról győződve, hogy Liszt miséje jobban emelné az ünnepélyt, mint az udvari karmesteré, s hogy egy magyar szerzemény csakugyan jobban illenék ily nagy nemzeti ünnepélyhez, egy kérvényt akarnak benyújtani az országgyűléshez, melyben annak hathatós pártfogását kérik, hogy a fejedelem a hazai művészetre nézve e fontos horderejű kérdést fejedelmi szavával döntse el.

* (Császár Ő felsége) a közelebb jótékony célra rendezett „magyar történelmi hangverseny“ rendezőségének 200 frtot küldött. Ő felsége a Petőfi szobra javára tartott hangverseny jövedelméhez is 100 frttal járult.

* (Az „új épületi“ *laktanyát,*) ez óriás épületet, melyhez annyi szomorú emlék van kötve, most vezély fenyegeti. Gr. *Széchenyi Béla* elnökleto alatt ugyanis részvénytársulat alakult, mely célul tűzte ki a város számára megszerezni. A társulat reméli, hogy az említett épületet a kormánytól jutányos föltételek mellett fogja megszerezni. Becsértékét 1 s fél — 2 millióra teszik; a város cserébe adná érte 700 ezer forintra menő követeléseit a kormány irányában és tulajdonát, az üllői kaszárnyát, s ha már még ezenfelül maradna különbség, azt az említett részvényes társulat beszerezné, és akkor a mostani új épület helyén tizenhat palotaszzerű épület emelkednék, s azok között középületek is. Mondják, hogy felsőbb helyen e terv kivitelét nem fogják akadályozni, s a dísztelen épületet, mely nagysága miatt a város terjeszkedésének is útjában áll, megengedik lerombolni.

* (A *Károly-kaszárnyát*) ő felsége a miniszteriumnak engedte át. A katonaság már nem sokára elhagyja s azután célszerűen fogják átalakítani.

* (Császári nyaraló.) Beszélük, hogy ő Felsége a császárné és császári gyermekek számára a budai hegyek közt egy pompás nyaralót építenek.

* (Matkovits *derék fumei polgárt,*) ki több társával folyvást fővárosunkban időz, Magyarország iránt tanusított hő rokonszenveért, a fumei törvényszék három évi börtönre ítélte. Walluschniggot és Sgardellit szintén elítélték 2 évi fogságra. Mindenki hiszi, hogy ez ítéleteket, mielőtt fogantositának, meg fogják semmisíteni.

* (A koronázás alkalmára) még két rögtönzött hajóhidat terveznek a két főváros közt, hogy a várható roppant tömegek az ünnepélyek alatt ne legyenek kitéve tolongásnak.

* (Nagy egyházi lapot) készül alapítani a hercegprimás több püspökkel, s mint hírlík, tetemes összeg van följánlva. Az „Idők Tanuját“ és „Pesti Hirnököt“ egyesítik Török János szerkesztősége alatt, s Lonkay az „Idők Tanuja“ szerkesztője, 20,000 frtot kapna lapjáért. Az új lap címe „Hunnia“ lesz, ha csakugyan életre lép.

* (A csendőrség működését) ő felsége megszünteté Magyarországon, s utasította a belügyminisztert, hogy a közbiztonság fentartása helyhatóságokra ruháztassék.

* (Képviselőválasztás.) Bars megye aranyos-márothi kerületében a leköszönt gr. Keglevich István helyébe *Botka Tivadart* választák meg nagy szótöbbséggel képviselőül.

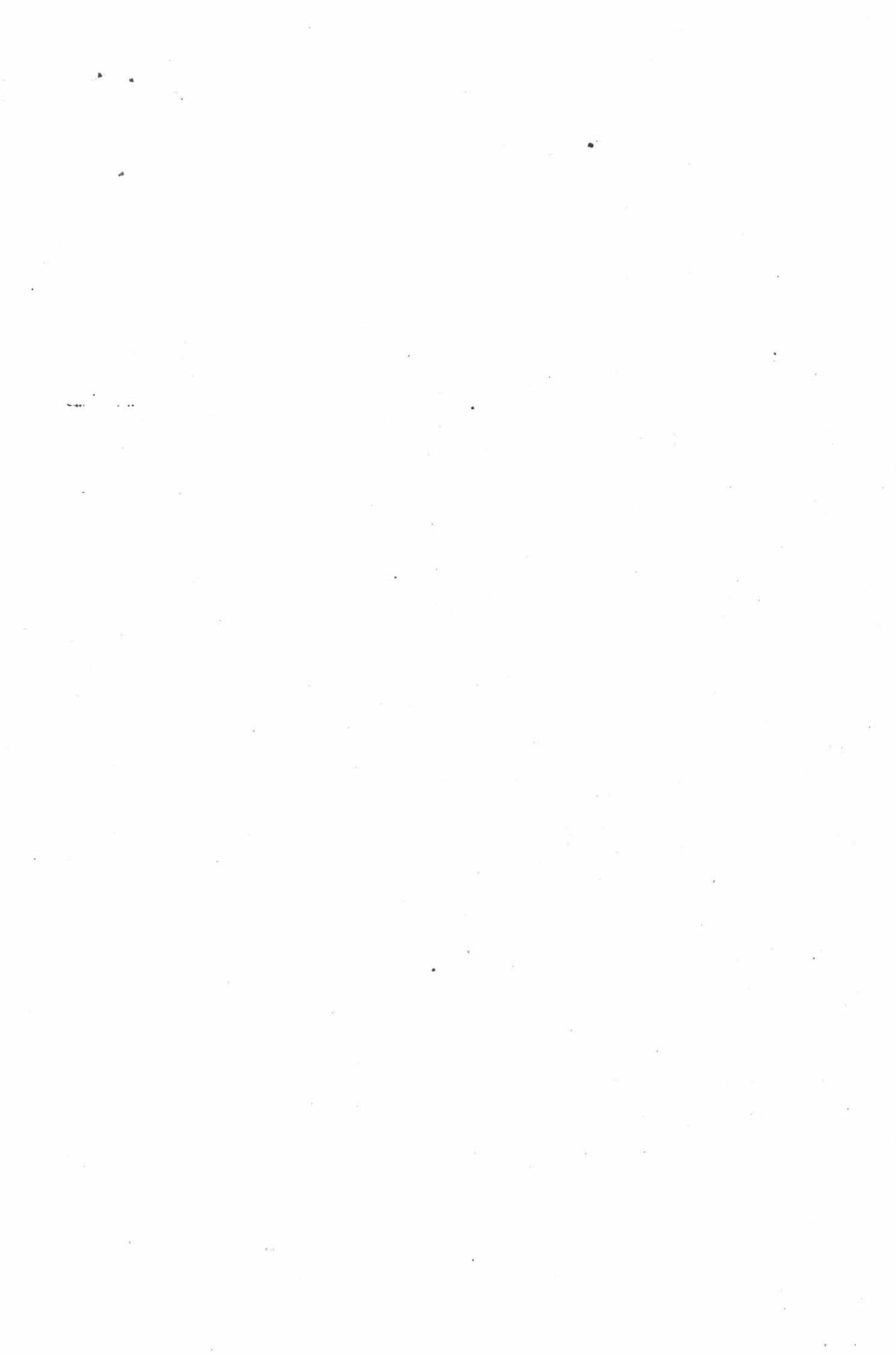
* (A pesti iparbank) e napokban tartott közgyűlésén b. Eötvös József nagy elfoglaltatása miatt leköszönt az elnökségről. Az előterjesztett jelentések az intézet örvedetes gyarapodását tüntették elő. A mult évi tiszta jövedelem már 26,932 frt. 95 krból áll, úgy hogy a részvények, a százalék mellett, 3 frt osztalékban is részesülnek, s az apr. 1-jén lejáró szelvényt 13 frttal lehet beváltani. A közgyűlés teljesen helyeslé az igazgatóság minden intézkedését, s 200,000 frtig egy ház vételével bizta meg.

* (A balatoni csónakázási egylet) védnökségét császárné ő felsége szives volt elvállalni.

* (Az evang. egyházi s iskolai alapból) a váci ág. hitv. egyházközség számára legújabbban 1000 ft., a bács megyei új-sóvi év. községnek pedig 600 ft. utalványoztatott.

* (Halálozás.) Mezőtelegdi Miskolczy Károly, Biharmegye volt első alispánja, 1848-ban országgyűlési képviselő, a napokban Berettyó-Ujfaluban elhunyt.

* (Magyar lobogók a tengereken.) Triestnél néhány nap előtt több fumei hajó jelent meg, a főárbocon a birodalmi lobogó mellett a magyar lobogókkal is.

Harmadik évi folyam.

14. szám.

Április 4. 1867.

Gróf Veteráni Frigyes.

(Történeti rajz.)

Kis Erdélyországnak nagy történelmében a ke-
gyelet betűivel van beírva Veteráni tábornok neve.

Oly kevés azon hadvezérek száma, kik idegenekül honfiaink vérére s országunk erőit megbecsülni tudták, hogy ha ama viharos, de éppen azért tettős századokból figyelmes buvárkodásunk egy-egy ily külföldi nevet felmutathat: átöljünk az emlék friss koszorújával és szívünk hálateljesen mondunk reá imát. Az idő, a történet megtanítá nemzetünket, hogy ellenséget talál ott is, hol jó barátira számít s hogy léte fontartására vajmi kevesen, fejlődésére éppen senki sem nyújt kezét — önmagán kívül.

Magyarország régi időtől iskolája volt a bátorságnak és vitézségnek, hová más nemzetek fiai vetél-

kedve jöttek az erényt *ismerni* s a bünt gyakorolni; megtanulák tőlünk, mi a honszeret, hogy

megtanítsanak, mi a jutalma: bilincs és börtön! Megtanulták tőlünk, mily édes lehet a halál: csatasíkon a hazáért, hogy megmutassák, mennyire becses az élet — a karóba huzatással szemközt. Élő magyarok vérével ittak áldomást a megholtak felett s midőn elhangzott a jajszó, visszavarázsolák a halottnak lelkét, hogy beteljék az ő gyönyörűségök és legyenek nagyok, mint Herostatus, gyűlöltek mint Heródes, utálatosok mint Caligula: — a Caraffák, Lobkovicok, Hajszlerek, Rabutinok és se-

Veteráni. (Rajz. Klinkovics Béla.)

rege azon jó uraknak, kik vérbetűkkel irták be neveiket a magyar nemzet történet-könyvébe. El-

csöndesült a vihar; létünk, azon eszme, melyért elődeink karddal kezükben, dicsően megállták a sarat, biztosítva van, s most, midőn egy más nemes eszme, t. i. fenmaradásunkért, az ész fegyvereivel küzdünk: nyugodtan üthetjük fel a tőit-nelmet s oszthatunk áldást vagy átkot, kinek-kinek érdeme szerint.

Veteráni, kivételképen, azon kevesekhez tartozott, kik előtt nem gyűlölet, sőt inkább becsülés tárgya volt a magyar nevezet; s ha e miatt pár sort szentelünk emlékének, nem azért tesszük, mintha nevét óvni akarnók a feledéstől, — mert hiszen a történet tábláját évezredek sem rongálhatják meg — tesszük csupán azért, mert jól esik szívünknek, hogy azon mostoha időkből egy „német“ tábornokot mutathatunk fel, ki az erdélyieknek apjuk s ennél fogva „magyar“ volt — a szó szoros értelmében.

Gróf Veteráni Frigyes régi olasz családból, Velencében 1630-ban született. Még ifju korában a császári hadseregbe lépett s legelőször Bécs ostrománál 1683-ban tünteté ki magát, hol Schulez tábornok mintegy ezer katonát bizván kezeire, egy dunai hidon az ellenség feltartására utalta. Három óráig állt ellen a ropant tulnyomó tömegnek, aztán egy erős támadással az ellenséget a folyam tulsó oldalára szorítván, a hidat elfoglalta. Ezentul majd minden nevezetesebb ütközetben részt vett, de neve csak az emlékezetes 1686-ik évben lett általános ismeretes. Ez évi octóber 19-én ugyanis — miután már octóber 5-én a Szegednél elesett De la Vergne helyett parancsnokul neveztek ki — Zentánál 4—5 ezernyi magyar és német hadával Szolimán nagyvezérnek 15 ezer katonáját tönkre verve, löszereit és tábori készletét elfoglalta, s ezenkívül több ezer törököt foglyul ejtett. E csatában nemcsak képességet, hanem felülmulhatlan bátorságot is tanusita, mert az ellenséget megfutamítván, midőn egy, a gyalogságtól védett halomra érkezik, mint egykor Mohácsnál, hirtelen ketté válik a török sereg és Veteráni 50 ágyu halált ásitó torkával szemközt találja magát. Visszavonulni nem lehet többé; dicsően meghalni, — ez volt a derék férfiú határozata. Egy hősiés támadás a nyílt halál ellenében, és nyerve volt a csata, kiküzdvé a dicsőség, homlokon a babér! Ép oly siker koronázta Szeged elleni működését, honnan a 6000 főre menő török őrség szabad elmenetel föltéte mellett kivonulván, a várat faladta.

Miután a törökök Magyarhon szívéből kiűzetek, a kormánynak eltökélt szándoka volt a háborut Erdélybe áttenni, miért is Veteránit ennek

határához küldé. Veteráni megfelelt küldetésének: több várat, ezek közt Sasvart, Karán-Sebest és különösen a nagyfontosságú Lippát bevette, s utóbb az egyre növekvő szerencse Erdély beljébe is utat nyitván a császáriaknak, 1694-ben Veteráni is, már mint Erdély hadparancsnoka, Rápótra, Hunyadmegyébe vonult s jó híre már ekkorában oly általános volt, hogy az erdélyi urak Bábolnáig menének eléje és a legnagyobb szívelyességgel fogadták. Veteráni viszonzta a szívességet; apjuk lett azoknak, kiknek előbb Hajszler hivatlan bírójok s hűtelen védelmezőjök volt; bizalommal fordult hozzá a nagy ur, kit tudott megbecsülni; félelem nélkül a szegény, kit nem tudott lenézni, s kinek panasa soha sem maradt elintézetlen, még akkor sem, ha saját németjeit kelle e panasz folytán büntetnie.

A német had ugyanis előbbi vezérei alatt annyira megszokta ellenség birtokának tekinteni a magyar vagyont, annyira beleokult a rablás és fosztogatás nemtelen mesterségébe, hogy midőn Veteráni megmagyarázta: mi különbség van a Csáky szalmája és a magyar verejtéke közt, semmikép sem tudták megérteni; csak midőn néhány példásan megbüntetett, akkor kezdék felfogni, hogy itt „ne bánts“ virágról van szó. Nem is nagyon szerették e miatt; a magyart kedvelni akkorában politikai vétség volt, melyet Veteráni is elkövetett, midőn katonáit a harcban győzelemre, a táboron kívül a nép óltalmára szoktatta. Szálka volt ő társai szemében, kik épen oly rossz vezérek voltak, mint a mily gyűlölt, hűtelen kormányzók; kik a nép véres verejtékét kártya-huzásra bízták, s egy-egy éjjel huszonöt ezer aranyat tékozlának el; kik a békés időt tivornya, dözölés s becsületes nőszemélyek elesábitásában tölték; kik karóba huzták a szegényt, mert a jámbor azt hitte, hogy mit isten, török, hosszas háboruk és az inség neki hagytak, az mégis csak övé és nem másé. Veteráni jellemes tábornok volt, mint kormányzó erélyes, következetes, ügyeit gyorsan elintéző és fölötté nyájas, jószívü. Egyetlen hibája a borivás, melynek ha neki adta magát, korlátot nem ismert — és ilyenkor nem volt tanácsos vele kikötni. *)

Szigoruságáról katonái s jószívűségéről a köznép iránt, eléggé tanuskodik azon adoma, melyet Cserei nyomán ide igtatni épen nem tartjuk fölöslegesnek. Még I. Apaffi Mihály uralkodása alatt Szebenben egy telivér szász vargához egy

*) Cserei megjegyzi, hogy ittasan egy gróft is megölt volt, miért is ez időtől felesége soha sem távozik mellőle.

német katonát kvártélyoztak. Vacsorához ülvén mindketten, a szász atyafi szives házi gazdaként bort hozat és tölt; a katona kiissza a császár egészségeért, mit a szász nagyon természetesnek találván, minden kínáltság nélkül poharát szintén kiürité, majd ismét a szász emel poharat a fejedelem egészségeért; kínálja a németet is, de az csak nem akar inni. Addig-addig kínálja, míg végre türelmét vesztvén, rá rivall a németre: „Hallod-e német! én megittam császárodért a bort, idd meg te is uramért, mert isten ugyse, pórul jársz.“ A német nem issza. Erre, ha még egy kis jó indulat volt a szászban, azt is elveszti; kap egy rozsdás fringiát és becsületesen megveri a németet. A német elviselte, de másnap eszébe jutott, hogy ő mégis csak katona volna vagy mi, — fogja magát és panaszt tesz a kapitánynál; elmondja még azt is, hány ütletet kapott, csak azt hallgatja el, miért „hagyták helyben.“ A panasz Veteránihoz jut, ki mindkét felet magához idézvén, miután a szász hűségesen elbeszélte a csetepaténak okát, a németet keményen megbünteté, a szásznak pedig egy aranyat ajándékoz, és mond: „Te német, ha gyalog katona vagy és inni akarsz, csak a gyalog katonák egészségökért igyál, vagy

legföljebb a káplár egészségeért, ezen felülvalókért az ivást bizd nálad jobbakra. Te is szász, ha varga vagy, csak a vargák egészségökért igyál, vagy a varga-céhmaster egészségeért, — hagyj békét a fejedelemnek, mert nálad nélkül is elegenden isznak azért.“

Ily ember szivesen látott vendége volt Erdélyországnak s mindenki szeretettel fordult feléje, még az árnyék-fejedelem is, az ifju Apaffi Mihály. A sanyaruság ez időben már nagyon megviselte Erdélyt, „a practicus“ Teleky annyira megzsibbasztá erejét, hogy az ország ügyeivel mitsém gondolva, pihenni vágyott mindenki. Az ifju fejedelmet megházasíták hárman, s a házasság keserü levét megivá az egész ország. Sokan tekintének balsejtelemmel e házasság elé, köztök Veteráni is, ki személyesen ment Kolozsvárra, hogy a fejedelmet házassági szándokáról lebeszélje. Mind hiába! Ugy itt, mint Bécsben, hová a fejedelmet szintén felkisérté, jóakarata hajótörést szenvedett; Apaffi visszautasítá a diplomatiái házasságot, mely neki német hercegnőt ad vala oldala mellé; egyszerű nemes vér folyt ereiben, s ez csak egy indokot ismer a házasságra: a szerelmet!

(Vége köv.)

Timkó József.

Ó- és új-testamentum.

Rég forgatlak drága könyvem.
Félig sejtlek, félig értlek;
S véges elmém úgy megdöbben:
Ah, mert Istent lát a lélek!
Török, vágyom a tudásra . . .
S szemeim azt hol keresnék,
Mint te benned, oh, szent, drága
Könyvek könyve, szent szövetség!

Egy világ ez, bővös, nagy, szent;
Mídon isten járt a földön,
Az igazság előtte ment,
S csipke-bokor mondta, hogy jön.
Manna szállott le a völgybe,
Hogy egy nagy nép éltet vegyen,
És hogy a szomj meg ne ölje,
Forrás támadt sziklán, hegyen.

Majd galamb szállt le a földre,
Jelentvén az isten-embert:
S mikint meg volt jövendölve,
A rút halál porban hevert.
Föltámadtak a halottak;
Balzsamot nyert, a ki beteg;
És kik addig árvák voltak,
Az Istenben atyát nyertek.

— Megállj, megállj! . . . Ők nem tudták; —
A nép kiesiny volt és törpe;
Gyülölte az Istent, urát,
S oltárait összetörte.

Jeremiás siralmai,
Jób keserve, bús fájdalma,
Nem volt elég kiáltani:
Juda, Juda, szállj magadba!

Ott próféták jövendöltek;
Apostolok szólottak itt:
S martírságra adta őket
A nép, a mely vakságban hitt;
Bölcsek voltak, költők éltek,
Kiknek szava harmat, s szímméz;
Adtak minden jót a népnek:
S lánchoz nyúlt kard helyett a kéz.

— *Ott*, mert tevei oly bünt, vétket,
— Elhagyván az igaz útat —
Mit az Isten el nem nézhet,
S a föld özönvizbe fulladt; —
Itt, hatorúl emelt vádat,
S hívén, hogy jó ügynek szolgált,
Isten ellen harcra lázadt,
S fölfeszíté — megváltóját,

— Megállj; — megállj; hová rohansz?
Még egy lépés, s el vagy veszve!
Mely ellen törsz — az ész-jog az;
S halálad lesz a szent eszme.
Hajoljon meg büszke térded;
E kereszt a világ büne; —
A múltakért Istent kérjed,
Hogy váltságát hozzád küldje.

Ott tartozás ; itt meg a jog ;
 Ott rabszolga, itt szabad nép ;
 Ott korlátlan, bős királyok,
 Itt igazság, mely trónra lép ;
 Ott setétség, itt a tudás ;
 Ott a törvény, itt a szellem ;
 Munkálj, fáradj, szenvedj, tudj, láss,
 És érdemed akkint legyen ! —

. . . Mint Józsué, im kiáltok :
 Megállj, megállj ragyogó nap !
 S széttörök a régi átok,
 A magyar egy nappalt óhajt ;
 Csak egyet, mely kettőt érjen,
 S küzdelme nem lesz elveszve,
 Mert mely meghalt régen — régen,
 Ismét élni fog az eszme !

Szász Gerő.

A z u j l a k á s .

— Beszély. —

I.

Két évvel ezelőtt szerencsés valék Ágyuffy Lenárd nyugalmazott őrnagy urral megismerkedni. Egy utcában laktunk mindketten.

Én nem tudom, s egyáltalán nincs szándékom vitatkozni a fölött, vajjon a Józsefváros Pestnek legkellemesebb része-e, hanem az őrnagy ur határozottan a Józsefvárosnak adta az elsőséget, mivelhogy, mint mondá, „ez az egyedüli tisztességes hely, hol az ember az udvaron kappant, libát és mindenféle baromfit tarthat.“

Elismerem, hogy azon korban, melyben őrnagy ur volt, az ember többre szokta becsülni a hizott kappant, s a finomhusú fiatal libát a dicsőségnél, habár fiatal korában a dicsőségnek adott is elsőséget a kappanok és libák fölött.

Ez a természet rendje.

S nem is tudom, hogy mi szüksége lehetne egy nyugalmazott őrnagynak a dicsvágyra! Mit használna az neki? Előtte be van már zárva a dicsőség utja. Ellenben azt minden értelmes ember beláthatja s nem szükséges hosszasan bizonyítani, hogy a kappanoknak s egyéb efféle baromfinak egy nyugalmazott őrnagy is csak úgy hasznát veheti, mint bárki más, föltéve, hogy fogai még épek és gyomra jó.

E működő szervek még teljesen jó állapotban voltak Ágyuffy Lenárd urnál. Képes volt kétszer annyit enni, mint én, s igen jól tudott utána aludni, a mi egy részről azt mutatta, hogy tiszta lelkiismerete van, másrésztől azonban határozottan megcáfolta azon szülők, dajkák és nevelők állítását, kik a gyermekeknek azt akarják bebizonyítani, hogy az ember, ha éhesen fekszik le, angyalokkal, s ha sokat eszik, ördögökkel álmodik.

Szeretem a jóéltvágyu embereket s az őrnagy ur részéről szintén jó indulattal viseltetett irántam ; merném állítani, már a mennyire az ember merhet valamit állítani, hogy szeretetében mindjárt a kappanok s egyéb baromfi után következtem.

Igaz, hogy az ember nem láthat be a szívek mélyébe s én is csalódhattam azon helyet illetőleg, melyet az őrnagy ur szívében elfoglalni képzeltem, hanem annyi bizonyos, hogy legfőlebb még talán Ferenc, az őrnagy ur öreg inasa tétetett előmbe.

Ha előmbe tétetett, megérdemelte. Harminc év óta szolgálta az őrnagy urat, míg nekem egyéb érdemem nem volt, mint az, hogy harmadfél év óta beszélgettem és sakkozgattam vele délutánonként.

Hanem valószínű, hogy Ferenc inasnál, nálam, a kappanoknál és a sakknál mindnyájunknál előbbre tette az őrnagy ur azon tiszteletreméltó urnót, kit szerencsés volt nejeének nevezhetni s azon két kisasszonyt, kiket szerencsés volt leányainak mondhatni, hanem kiket mind együttvéve közönségesen csak „asszony-népnek“ nevezett.

Meg kell vallanunk, hogy ez elnevezés nem épen a legudvariasabb, s egy lovassági törzstisztől, kinek a hölgyek iránti udvariasság legelső kötelessége, legkevésbé lett volna ilyesmi várható. Más részről meg kell azonban gondolnunk, hogy az őrnagy ur nem lévén többé activ szolgálatban, hanem nyugalmi állapotban, udvariasság tekintetében sem lehetett tőle többé jogosan activ szolgálásokat kivánni.

Könnyű azoknak az urfiaknak udvariasságról beszélni, kik nem házasodtak még meg, gondolta magában az őrnagy úr, hanem hogy a ménküben legyen udvarias az ember, mikor felesége és két leánya már harmadfél hónap óta szakadatlan zaklatja!

— Ferenc, mit csináljunk az asszonynéppel ? — szölt az őrnagy úr sóhajtván.

Az öreg Ferenc igen derék huszár lehetett a csatatéren, s meg is felelhetett ott magáért, hanem erre a kérdésre bizony nem tudott mit felelni. Fejét rázta, megvakarta füle tövét s csak hallgatott.

— Nagy csapás az emberen az asszony nép! — vélekedék az őrnagy ur.

Ferenc valószínűleg ugyane véleményen lehetett, mert nem mondott ellent. Mindaketten sóhajtottak magukban.

— Mit csináljunk az asszony néppel, Ferenc? — ismétlé az őrnagy úr, — rosszabb ez a franciánál. Én már ki nem állom a zaklatást tovább.

E tekintetben is hihetőleg egy véleményen lehetett Ferenc az őrnagy urral, mert ismét csak sóhajtott s oly képet vágott hozzá, mintha mondani akarta volna: biz azt nehéz kiállni.

— Harmadfél hónap óta zaklatnak, hogy menjünk innen el lakni. Menjünk el innen, a hol oly szép békességben éldegélünk, a hol nem bántja senki sem az embert, sem a baromfit. Menjünk a Lipótvárosba. Szeretném tudni, hogy hova tesszük a pulykákat, meg azt a szép kövér öt kappant. Szeretném tudni, talán valami gyapjúkereskedőnek a boltjába, vagy mind megöljük elébb ezeket a szegény állatokat s csak ezután az általános gyilkolás után megyünk odább? Szeretném tudni, hogy mit csinálnak ezzel a sok szegény állattal?

Ugy látszott, az őrnagy ur nagyon elszomorodott a szegény állatok sorsa felett. Nem akarjuk mondani, hogy nem volt e szomorúságban az önzésnek is némi része. Az a gondolat tudniillik, hogy az őrnagy ur gyomra a Lipótvárosban sokkal mértékletesebb életmódra lesz szoktatva, s nagy mértékben fogja hiányát érezni a hizott kappanok és libáknak. Meglehet; — az ember gyarló. Hanem annyi bizonyos, hogy az őrnagy ur e percben tiszta szívéből, lelkéből sajnálta a feláldozandó apró marhát.

Ferenc, kötelességéhez hiven, újra némán sóhajtozott, hanem az őrnagy ur utóbbi szavai némi tekintetben mégis vigasztalólag hatottak a derék kiszolgált vitézre; hogy tudniillik mind le kell itt ülni a libákat is kacsákat, pulykákat és kappanokat s nem visznek abból semmitsem át a lipótvárosi lakásba, úgy, hogy valószínű, miszerint az őrnagy ur, a nagyságos asszony és a kisasszonyok nem lesznek elégségesek a tetemes baromfi elfogyasztására, s ennél fogva nagyon természetes, hogy a fogyasztásban nagyobb mérvű részvétre fog felszóllíttatni Ferenc vitéz, mint a hogy eddig történt. E gondolat megvigasztalta a derék vitézt s kevesebb keserűséggel gondolt a baromfiak általános meggyilkolására mint ura, az érdeemes őrnagy.

Ezenközben az őrnagy ur folytatta a komoly töprengést, s meg kell vallani, hogy az aggodalmak nem voltak fölöslegesek.

— Szeretném tudni, — folytatá, nagy füstököt eregetve pipájából s bajuszát csavargatva — szeretném tudni, ki eszi meg ezt a temérdek baromfit, szeretném tudni. Én most már nem birtam kiállni azt a sok zaklatást, kivettem nekik ott a Lipótvárosban a lakást; hadd teljék kedvök. Csupa gyapjúkereskedők s rabinusok, meg ügyvédek laknak az egész házban, az egész utcában. No hiszen, szép helyre megyünk! Nagy mennykő ház, olyan magas, mint valami torony, s kidől az ember, míg felér a magas lépcsőre. No hiszen tudom, hogy nem élek sokáig; bizonyos, hogy bele halok; bizonyos, nem állom ki egy esztendeig! No Ferenc, a télen engem el fogtok temetni! Mondom neked, hogy el fogtok temetni. Ne beszélj, azt akarod mondani, hogy egészséges vagyok. Egészséges, mintha nem ölné meg a magas lépcső a legegészségesebb embert is; megöli a bikát is, s én már előre látom magamat kiterítve a koporsóban. Akkor tudom, majd fognak sirni ezek, de már késő lesz!

Ferenc bátorkodott azt a megjegyzést tenni e bús elmélkedésre, hogy hiszen más emberek is laknak azokban a nagy házakban ott a Lipótvárosban s azért mégsem sem hal meg mindegyik az emeletre mászástól.

— Nem hal meg, riadt rá az őrnagy ur, persze, hogy nem hal meg az a sok agens, szenzál, meg boltos legény, de meghal az ilyen tisztességes ember. Hát láttál te már Ferenc, a Lipótvárosban egy pensionált őrnagyot? Láttál már? Nem, ugye, hogy nem láttál? s az egész világ bámulni fog rajta s azt fogják mondani: Ágyuffy Lénárd szenzállá lett. Megérem még azt a szégyent.

Ferenc csak a fejét csóválta s az őrnagy ur tovább elmélkedett.

— No hiszen szép élet lesz az ott Ferenc. Előre képzelem. Az asszony nép majd az ablaknál fog ülni mindig s nézegetni az utcán sétáló gavallérokat. Nézegetik azt a sok rémitő boltos legényt, a ki ott sétál az utcán. Munkáról persze szó sem lesz, hanem mindig puc, semmittevés; persze, hogy ez tetszik a kisasszonyoknak — meg a nagyságos mamának. Hiszen csakis azért akarnak szabadulni innen. Itt persze nincs közel sem színház, sem semmi. Télen otthon kell ülni az embernek s dolgozni, a mint az a tisztességes családanaknak a kötelessége. Persze, hogy az nem tetszik. Itt nem lehet nézegetni az utcán sétálókat, ide nem jár az a sok vizit, itt nem lopják az embernek idejét, szorgalmasan dolgozhatik az ember. Természetes, hogy az nem tetszik a kisasszo-

nyoknak. No Ferenc, az isten őrizzen meg minden asszonyneptől!

E szomorú elmékedéseknek csak a nagyságos asszony belépte vetett véget, ki előtt az őrnagy ur vagy nem tartotta tanácsosnak, ildomosnak, vagy gyöngéd dolognak ezen elmékedések folytatását.

Ezuttal ugyan elhallgatott, hanem valószínű, legközelebbi alkalommal, mihelyt Ferenc huszárral ismét egyedül lesz, ez elmékedések hosszú sora újra kezdődik.

(Folyt. {köv.})

Vértesi Arnold.

Egy magyar iparos Törökország- s Amerikában. *)

(Konstantinápoly s az első magyar ismerős. — Pincérségi s könyvkötői élmények. — Kundschaftjaim s ismerőseim. — Az olaszországi magyar legió nyoma a török városban. — Földéim látogatása. — Klapka. — Egy kis kaland. — Elutazás. — Tengeri ut a „New-Yorkon.” — Megérkezés Bostonba. — Hogy iszik a magyar ember. — Magyar tánc Bostonban. — Önkénytesek leszünk. — Az első fegyvergyakorlat. — Magyar ismerősök. — A katonai fegyelem s az első obsit. — Amerikai luszárság. — Vizontlátás.)

1860. jun. 4-dikén értünk Konstantinápolyba utitársaimmal együtt, kik Belgrádtól gyalog tet-

ték meg velem a hosszú utat. Az első pihenés után azonnal utána láttunk, hogy dolgot kaphassunk. Én a könyvkötőket jártam össze. Ezek egyikénél egy Szilágyi nevű magyar emberrel találkoztam, ki biztatott, hogy majd csak akad munkám. Azonban mielőtt csakugyan munkát kaphattam volna, jónak láttam egy Rudolf nevű erdélyi születésű magyar koreszmárosnál a pincérséget megkísérteni.

Pincér lettem tehát s olykor szakács is. Fizetést nem kaptam, csak ruhát, kosztot és szállást. Négy hóig voltam ily, nekem rendkívüli foglalko-

zásban. A vendégek szerettek s tőlük, ha nem is esurrant, de esőpent; emellett — ha időm engedte — mappákat ragasztottam vászonra, könyveket kötöttem, s diszmű-féléket készítettem, melyekre a megrendelést Khöler nevű urtól kaptam. Néhány hónap múlva azonban már műszerekkel is el lévén látva, ott hagytam a pincérkedést. De majd egy tűzvész, mely minden portékámat elhamvasztotta, majd meg betegségem megsemmisíték fáradságom eredményét. De nem csüggedtem, s alkalmam volt meggyőződni, hogy a ki megfogja a dolog nyelét, hasznát is látja. Az Arszlánkő nevű utcában újra boltom lett, hol gr. Karatsai, Vámbéry, Szilágyi és Khöler urak rendes kundschaftjaim közé tartoztak. Magyar ismerő-

seim közül pedig megemlítem Tóthfalusit, Asbóthot, Barabást, Szutmárit stb.

Takács Ferenc, magyar harcos Észak-Amerikában.

Épen ekkor álltak be az olaszországi zavarok, ekkor szervezték ott a magyar legiót. Igen sok magyar megfordult Konstantinápolyban, s mint magyart, négyesével kerestek föl, s nálam maradtak, míg hajót kaptak. Az oláhországi ágens (Kún nevű) hozzám utasította őket, míg ő az elszállásolási pénzt zsebre rakta. Én nem tudtam nem segíteni őket, a mivel csak lehetett, s többen visszaéltek szíveségemmel, pénzt kérve kölcsön, melyet soha sem küldtek meg.

Egyszer azon vettem észre magamat, hogy ügyeim nagyon rosszul állanak,

mire az a kalandos gondolatom támadt, hogy megyek én is Olaszországba a magyar legióhoz; de ezzel fölhagytam, bár újra ingerelt a vágy, mikor

*) Takács Ferenc, jelenleg is New Orleansben lakó, csabai születésű iparos hazánkfiáról többször volt már szó e lapokban, s egy-két levelet is közlénk tőle. Ezen, most 27 éves ifju, szülővárosában a lakatos, majd meg a könyvkötő mesterséget tanulván, ismeretvágyai már mint gyermeköt Törökországba csalták ki. Élményeit, tapasztalatait a haza földjének elhagyása után napról napra pontosan följegyzé, s ezen iratait, melyeket még a csaták viharaiiban is mindig magával hordott, beküldé szerkesztőségünkhöz, melyekből ime itt kivonatokat bocsátunk közre, azon hitben, hogy a mint egyrészt ezen napló naiv előadása gyönyörködtetni fogja az olvasót, más részt a benne följegyzett események sem lesznek reá nézve érdektelenek.

Klapka generális Konstantinápolyba érkezett, s onnan Olaszországba ment.

Midőn *Klapka* elment, ott voltam a kikötőben, hogy megláthassam. Visszatérőben egy zsidó mellett sirdogáló fiatal leánynyal találkoztam, ki zokogása közt magyar szavakat ejtett ki. Természetesen, azonnal megkérdeztem, hogy mi baja? s ő keservesen panaszkolt el, hogy a zsidó ellopta Galatzról, hajón ide hozta, s most rossz házba akarja adni. Sok civakodás után elvettem a zsidótól, s még az nap hajón visszaküldöttem Galatzra. Kétszáz piasztert adtam neki, s ígérte, hogy visszaküldi. *Süty Rozinak* hívták s alig volt 17 éves. De a helyett, hogy elküldte volna pénzemot, szeptemberben maga jött vissza és a városban szolgálatba állott. Gyakran meglátogattam és szeretett volna férjhez menni.

Két évig voltam a török fővárosban, de annyi kellemetlenség ért, hogy az Olaszországból jött *Román* pesti, és *Eisner* temesvári születésű fiatal emberek indítványára, hogy menjünk Amerikába, könnyen rá álltam.

Minthogy az útlevelemben kiszabott határidő tovább terjedt már is, s féltem, hogy a sorozás végett haza kísérnek, egy *Horvath József* névre szóló obsitott szereztem, s az amerikai konzul ingyen utazási engedélye mellett 1862. sept. 1-sején elhagytuk Konstantinápolyt a „New-York“ nevű hajón. Kedvező szelünk volt, de igen sok helyen vetettünk horgonyt. *Eisner* elpártolt tőlünk és Franciaországba ment. — Okt. 3-dikán haladtunk el a Gibraltárnál s éjfélkor értünk ki az oceánra. Eddig kedvező utunk volt, de 6-dikán már nagy vihart szenvedtünk át. A szél csak rövid időkre esőndesült meg, s mindennap kijutott a viharból, több vagy kevesebb. Végre okt. 20-kán Irlandhoz értünk. Az utóbbi viharok alatt a hajón átesapó hullámok közt annyira átáztunk mi ingyen utazók, hogy most, midőn öltönyünk kiszáradt, fehér volt a sótól. További utunkban is volt elég viharunk, s ily kellemetlen út után el lehet mondani, hogy nov. 4-én szerencsésen megérkeztünk *Bostonba*.

Lehet gondolni, mily örömmel üdvözlöttük a száraz földet, s hogy a tengeri koszt után azonnal koreshmát kerestünk. Hanem mindenütt csak patikát találtunk, míg végre egyik patikába betekintve, látjuk, hogy egy úr iszik valamit, a mi nem medicina. Ekkor tudtuk meg, hogy a fogadók és koreshmáknak csak a külseje olyan, mint nálunk a patikáké. Inni hoztak előnkbe, s mint afféle magyar emberek, tele töltöttük a pohá-

rat, s kihajtottuk; meg is jegyeztük magunknak azonnal, hogy a *brandy*ből csak kicsit kell tölteni. Kábult utána a fejünk, s jó kedvünk kerekedett.

Nagyon meglepő volt ránk nézve, hogy az után mindenki sebesen ment s bennünket egyre taszigáltak. Mentünk tehát sebesen velök mi is. Most már tudom, hogy Amerikában mindenki dolga után siet.

Muzsikaszó állított meg bennünket, s diszes mulató helyre mentünk, hol válogatott népség táncolt. Mi is hozzá fogtunk, s az új földön ugyan csak kiraktuk a *csárdást*. Persze nagyon bámultak, hanem nem sokáig, mert igen udvariasan kivertettek bennünket. Mi aztán csak másnap szidtuk a pálinkás vizet.

A mi tervünk az volt, hogy katonák legyünk, s reggel felcsaptunk az 55. orleansi gyalogezredbe. Nehány nap mulva már tapasztaltam, hogy itt nem nagy a katonai fegyelem. A kapitány ugyanis nem akarván 200 tallér foglalót adni az önkényteseknek, a legénység azonnal megrohanta, páholni kezdé, mignem futásban keresett menedéket. De azért nem kaptunk 200 tallért; százat ígérték, de azt is csak fele kapta meg. Én nem kaptam azt sem meg, s dec. 10-én *Ketvilbe* mentem, s ott a 47. gyalogezredbe álltam. Nehány nap mulva New-Yorkba transportáltak. Hét német is volt velem, kikkel diskurálhattam.

A tiszték választása nagyon meglepő volt, s ez abból állott, hogy a legénység kimondta: „Ez tesz nekem legjobban, tehát kapitány lesz; az meg hadnagy; az pedig őrmester.“

Az első fegyvergyakorlat is furcsa volt. Alig értett valaki a fegyverkezeléshez, s egy században — mikor tüzet kommandiroztak, — csak négy puska sült el, mert még tölteni sem tudtak. Én sokat vadászgattam, s a begyakorlásokat rám bízták; februárban pedig már káplár lettem és az angol nyelvet is tördelni kezdém. Havonkint 13 tallért kapott egy-egy legény.

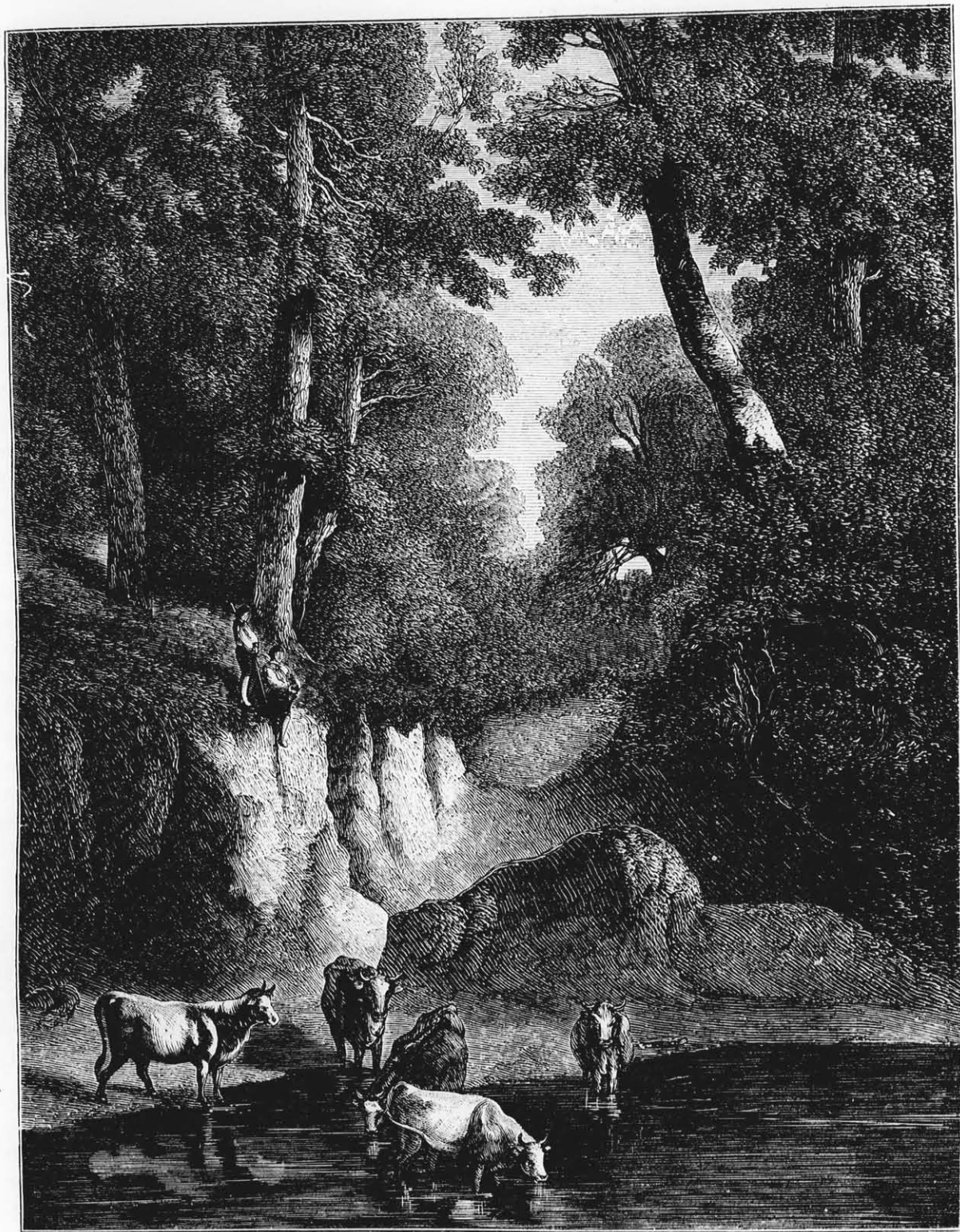
A legelső magyar embert New-Orleansben találtam *Tavenett János* nevű iparos személyében, később pedig *Fehérhegyit*, *Batsait*, *Boldánt* és *Nasicsot*, kik részint kereskedéssel, részint iparossággal foglalkoznak.

Megjegyzem, hogy az amerikai katonáknál kevés a subordináció, a büntetés is ritka, s legszigorubban a részegséget büntetik. A szolgálati idő önkényteseknél csak kilenc hónap. Az én kilencedik hónapom jul. 4-kén telt ki. Bár ekkor már

folyt a dél és éjszak közti háboru, de még nem voltunk csatában.

1863. jul. 11-én a Louisiana nevü első lovas ez-

rikába érkeztünkkor szakadt el tőlem; ő mondta, hogy *Eisner* hazánkfia is itt van, és pedig ugyanazon zászlóaljnál katona, a hol én, csak hogy más

Erdei tájkép. (Szövege a „Vegyes“ közt.)

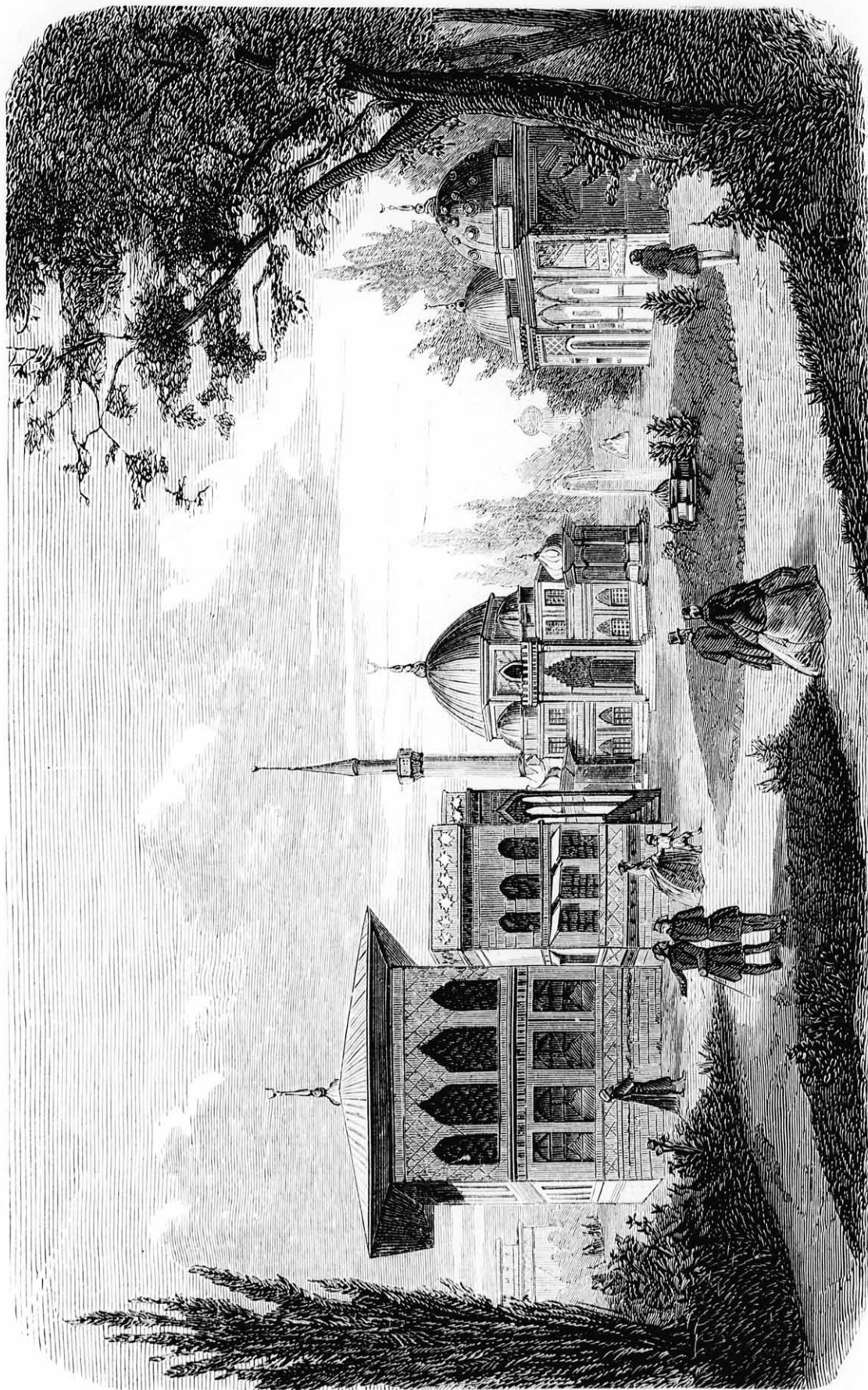
redbe álltam be, melyet ott is huszárnak neveznek.

Nemsokára találkoztam *Románnal* is, ki Ame-

név alatt. A vízszintet egy kis vidám lakomával ültük meg.

(Folyt. köv.)

Takács Ferenc.

Török kioszk, a párisi világtárlat parkjában.

A párisi világtárlat parkjából.

(A török kioszk.)

Ha a kiállítási palota főutcájából, az úgynevezett „Avenu d'Europe“-on végig megyünk, túldalton kijutunk a parkba, s annak jobb kéz felőli oldalán a porosz részbe, melyben többek közt találunk egy kioszkot, hol katonai zenekarok fogják bemutatni ezen nemzet zenéjét, — aztán porosz falusi iskolát minden kellékével, valamint porosz földmivesi lakot is; ez utóbbit a porosz trónörökös állítja ki.

Túl a porosz parkon van az osztrák s magyar rész, melyek igen-igen érdekesek, s ezen békés versengésben Ausztria valószínűleg csatát nyer szerencsés ellenese fölött. Ez osztályban több nevezetes épület van, s pedig a középen egy nagy vendéglő s a körül hat ház, melyek mindegyike más-más nemzetiség építkezés-módját állítja elő; van ezek közt alföldi magyar, tiroli, stíriai, felsőausztriai, galíciai és oláh ház, mindegyik teljesen, az illető nép szokásai szerint bebútorozva, s bennük nemzeti viseletükben az illető lakosok.

Hanem ez alkalommal különösen a *török-parkról* akarunk írni, melybe közvetlenül a római osztályból juthatunk. Képünk is a park ezen részét ábrázolja épületeivel. A török park nyílt tért ábrázol, melynek határát egymástól

egyenlő távolságra levő három épület képezi, úgy mint középen a *mecset* (imaház), balra a konstantinápolyi kioszk, s jobbra a török fürdőház. A mecset Kis-Ázsia muzulmán díszépületeinek mintája szerint van készítve, s mellette a karesú *minaret* (torony;) homlokzatán az ékítmények a brusszai nagy mecseteit ábrázolják, s belül a kúpolát díszesítő festmények ugyanazon forrásból erednek. A *kioszkban* roppant fényüzéssel készült terem van és sokszínű üveglablakai ritkítják párfjukat. A természet értékes kerevetek futják körül s közepén illatos vizet lövelő szökőkút áll. A mi a fürdőt illeti, az is teljesen a török fürdők mintája után készült, s abban a keleti kényelmet minden pontjában föltaláljuk.

Megemlítjük itt még, hogy az egyiptomi parkban ennek alkirálya is építtetett egy pazarfényű keleti kávéházat, mely minden látogató számára nyitva lesz. Itt az idegent szerencsén szolgálk azonnal mákonyos nargilékkal, kincset érő esibukokkal s a legfejedelmibb fekete kávéval fogadják, a miért a jó párisiak ráfogták a vendégszerető egyiptomi alkirályra, hogy ő ily lekenyerezéssel — kávéházi politikát üz.

Az istenitéletek, különösen hazánkban.

E borzasztó próbák leginkább a közép korban divatoztak. Mint véres vonal huzódik keresztül a szerencsétlen kivégzettek sorra azon sötét lapon, melynek neve: középkor.

Ha valami, úgy ezen botor próbák mutatják azt legjobban, hogy az akkori kor a fölvilágosodottságnak még igen csekély fokán állott. Elszörnyedve tapasztaljuk azt, hogy ép azok voltak szülői az istenitéleteknek, kik arra voltak hivatva, hogy a népet fölvilágosítsák a felől, miszerint a babona, s más ily rejtélyes dolgok nem egyebek, mint az emberi lázas képzelet játéka.

Az istenitélet csodákon alapult. Ugyanis az ítélőbíró nem láthatván be a vádlottak lelkébe, azokat oly cselekedetekre készteté, melyek már természetöknél fogva károsan hatnak az emberi szervezetre, azon elvet tartván, hogy az istenség az igazakért csodákat művel. Voltak ugyan férfiak, kik keményen kikeltek a csodákon alapuló istenitéletek ellen, de kevesen lévén, e balgaság

lassankint majdnem minden nemzetnél elterjedt, legkivált pedig a németeknél.

Náluk az istenitéletek minden módja használatott, nevezetesen: a tűz-vizpróba, a bajvivás, a holttetem-próba, a kereszt-próba, a szentelt falat, s az Ur-vacsora.

A tűzpróbának háromféle módja volt, t. i. vagy egy csomó parazsat kelle — bizonyos ideig — a vádlottnak tenyerén tartani, vagy kilenc izzó ekevason meztelen lábbal keresztülmenni, vagy pedig izzó szikrát tartani térdén, s ha tagjai semmi sérülést sem szenvedtek, ártatlannak nyilvánított.

A vízpróba leginkább a boszorkányoknak vélt személyeken hajtatott végre. A vádlottat vízre tették, s ha fönn uszott, elítélték, leginkább máglyára.

Ezen próbának nyomait Poroszországban még a 17-ik században is találhatni, s Pegu és Siam lakosai még most is használják. Magyarországon

is gyakorolták a jelen századig, böles könyves Kálmán király tiltó törvénye dacára. A bajvívás csupán az egyik vagy másik ügyességétől függött, a legyőzött nyilvánítván bűnösnek. Ellenben a holttetem-bírálat egészen a véletlenre volt bízva. Ugyanis a gyilkossággal vádlottnak a holt-tetemen ejtett sebre kelle kezét tennie, s ha abból vér folyt ki, vagy a tetem száján hab mutatkozott, elítéltetett.

A kereszt-próbának kétféle módja volt, az első abban állott, hogy a vádlottakat kereszt alá állították, s karjaikat ki kelle terjeszteniök. A ki előbb ereszté le karját, az nyilvánítatott bűnösnek.

Ezen próba egyike volt a legiszonyatosabbaknak, mivel a legerősebb ember sem igen bírja karjait így kiterjesztve tartani egy negyedóráig sem. Mondják, hogy némelyek csak akkor ereszték le már, midőn inaik megszakadoztak s szemeket vér borítá el.

Másik módja a keresztítéleteknek csupán a véletlenre volt bízva, t. i. a vádlottaknak kockát kelle huzniok, s ha olyat huzott az egyik vagy másik, melyen kereszt volt — a vád alól fölmentetett. A szentelt falat egészen a pap megvesztegetésétől függött. Ez meglehetősen megmérgezett kenyér-gömb volt, melyet ha a vádlott minden utánhatás nélkül nyelt le, a vád alól fölmentetett. Szintén megvesztegetéstől függött az Ur-vacsora is; ugyanis, ha az ostyába tett méregnek semmi hatása sem tapasztaltatott a vádlotton, ártatlannak nyilvánítatott.

Az istenitéletek hazánkban is használtattak, s föntarták magukat több századig, mit bizonyítanak: László király I. k. 28. fej. II. k. 1. fej. Kálmán király I. k. 22, 76, 83. fej. I. Mátyás VI. VII. k. 18. c. és II. Ulászló I. k. 5. fej. 37. törvénycikkei stb.

A mint az idézett helyekből kitünik, nálunk csak három módja használtatott az istenitéleteknek, de Martinuzzi 1550-ben Kolozsvárott megjelent „*Judicium ferri candentis*“ című munkája szerint csak a víz és izzóvas-próba használtatott, ő nem omlitván a törvényes párviadalt. Már most melyik vélemény hitelesebb? Bizonyára az első, mivel azt hiteles törvénykönyvben látjuk fölemelve.

Különben egy régi okiratunk is bizonyítja az utóbbinak, t. i. a törvényes bajvívásnak főállását, mely okirat Béla uralkodása alatt kelt 1239. évben.

Az eredeti latinul levén írva, csak a magyar fordításból közlünk egy kis részt:

„Az urunk királyunknak és a más nagyoknak tetszett, hogy a pör elhatározását a parviadalnak kétségén ítélnök, — úgy tudniillik, hogy mindakét fél bajvivókat, — kik még nem harcoltak — állitson. A kiket midőn előállítottak volna, és a párviadalnak terén király urunk s a hercegek előtt gyakorütésekkel viaskodtak, végre a pozsonyi vár jobbágyainak, *Andrásnak* tudniillik, és *Urrosnak* bajvívások elesett, a harcban legyőzetett s megmarasztaltatott, . . . és azon föld örökösen birandó, melyet ők kerestek, törvényesen a nevezett nemesek birtokába jutott, (tudniillik azokéba, kik — Urrostól és Andrástól követelték elvett földjüket: Rabbis Tamás és másokéba,) — — melyet hogy fölbontani ne lehessen, jelen oklevelet a felek jelenlétében pecsétünkkel megerősítjük örökre. — Kelt Budán 1239-ik esztendőben, Béla király uralkodván. — Miklós mester scibiniai prépost, királyi udvari alkancellár keze által m. p.“

Az istenitéleteket csak nagynehezen lehetett kiűszöbölni.

A fejedelmek parancsaira nem sokat adott a nép, s csakis a pápák tilalmazásainak köszönhető, hogy a 16-ik század vége felé lassankint majdnem minden nemzetnél elenyészett, kivéve a németeket, hol még a 16-ik, sőt a 17-ik században is előfordult. Európán kívül még most is több nemzetnél divatozik. Így például a guineai partokon némely néger nemzetségek bizonyos füvet adnak a bűnösnek vélt kezébe, s azt hiszik, hogy azon fű a vétkes kezét megégeti; különben a méregital — mint istenitélet — Afrika majd minden törzsnél honos, miként ez Magyar László, Livingstone s más nevesebb utazók irataiból kitünik. A esuvaszok és osztyákok ázsiai Oroszországban a szentelt falat-próbát használják. Afrikában a szenegambok izzó vasat tartanak a vétkesnek vélt nyelvéhez, s a khinaiak a tűz- és vizpróbát gyakorolják.

Sipos Soma.

Hamburgi levél.

— 1866. ápril 2. —

(Késő tavasz. — Furcsa madarak. — Az állatkert halottjai s ujszülöttjei. — Uj vendég. — Galambkiállítás.)

Tollunk nem igen akar enyhülni, s úgy látszik, mintha a tavasz és kedves melegítő napja a Dél vigaszaul maradna el, míg számunkra, az „északi szövetség“ számára az Észak folytonos fagy által igyekszik magát érezhetővé tenni. Igen, mi didergünk, bármily melegen beszélnek is a parlamentben. Március 21-dike, a tavasz beköszöntője már jó ideje elmúlt, de a tavasz díszítményeit még sehol sem láthatni, s ha mutatkozik itt-ott egyes madár, az legfőlebb a vörös vagy fekete sas (rendjel), melyet csak némely kebel óhajt, s mely csak kevés mellett melegít. De tévedek, van még egy más madarunk is, *Vachtel*, (magyarul *csalogány*, azon énekes, ki a pesti német színházban is hallatta magát,) ki városunk szülötte, s kire bérkocsisaink — hajdani kollegái — büszkék, midőn annak diadala színhelyéhez, a színházhoz beláthatlan hosszú sorban hajtának.

Ha azonban már beszéltem a tavaszról és madarairól, tán tovább is mehetek s megemlíthetem állatkertünket, melyben a tudós Brehm állása még most is üres, s úgy látszik, hogy ezen intézetünknek nem is lesz tudományos vezetője. Brehm Berlinben 150,000 tallérnyi tőkével alakuló aquarium *) társulatnak fog élére állani. Egészben véve a kertben alig történt más változás, mint hogy a téli ház épülése lassan bár, de folytonosan előre halad s hogy az állatok egy része a hideg miatt sokat szenved. Így többi közt a hannoverai király által ajándékozott két *ezüstszőrű oroszlán* két hétig nyavalygott. Az élet és halál ép úgy változik az állatok, mint az emberek közt. A *köszáli bak*

s a *zerge* bucsút mondott e világnak s úgy látszik, hogy e szép s nemes állatok itt épen úgy kivesznek, mint havasokkal övedzett hazájukban, — a főnobbiek helyett azonban született egy kis *dro-medárunk*, mely hatalmasan növekszik.

Bár egyik kedves *gazellánk* göresök következtében megboldogult, helyette azonban majmaink megszapordtak s az ujszülött *fekete maki* (milyen a pesti állatkertben is van), szeretettel csüng anyja kebelén. Érdeket gerjesztő volt a *hangyász-medve* — *myrmocephaga* (milyen szintén van a pesti állatkertben) nemcsak a látogatókra, hanem szomszédjaira, a majmokra nézve is, kiknek házában nyert lakást. *John*, az új *csimpánz majom*, az elhunyt Molly kisasszony utóda belebujt a szalmába, midőn a medve-vendéget meglátta, s az első éjt nyughatlan és álmatlan forgolódás közt töltötte kalitjában.

A kert igazgatósága két új gazdasági intézkedést akar életbe léptetni; először is lovak számára maga állítat vágóhidat, hogy a ragadozók élelmezése kevesebbe kerüljön, s aztán házi nyulakat fog tenyészteni, ugyanezen célból.

Itt Hamburgban aug. 15-dikén *galambkiállítás* lesz, melyre már folynak az előkészületek. Mint-hogy már a kiállítások korszakában élünk, ne csodálkozzunk rajta, ha majd egyszer valaki a különböző kiállítások kiállítását hirdeti. Az állatkert igazgatósága által rendezendő galambkiállítás — azt mondják — igen érdekes lesz.

Fl. . I. A-n.

Egy hét története.

— Ápril 2. —

(VK.) A tavasz, mely szeszélyes, mint minden „szép“, fogta magát, s megkérte az őszt, hogy helyettesítse egy darabig, míg derült röpke napsugaraival és mosolygó virágkiséréttel megérkeznek. A fiatal szeleburdi április tehát összeráncolt öreg homlokkal ült a trónra, s nem akar részt venni az emberek vidorságában. Őszi eső hull a szürke borulatból, őszi sárt csinál az utcákon, csipős hideg őszi széllel riasztgatja az utcán járókeleket, s a lecsüggő nemzeti zászlókat, színeiket is összekevervén, a csurgó ereszszel egyazon siralmas sorsra kárkoztatja.

Tollunk fékét bátran neki-ereszthetjük most az idő elleni e zúgolódásnak, mert az olvasó szó nélkül is elfogja hinni, hogy nem tárgy hiányában, nem szükségből tesszük, hanem e keserű kifakadással csak a fővárosi boszankodásnak szerzünk egy kis elégtételt.

Megszaporodott közlekedési eszközök hívnak bennünket új kirándulásokra, s nem mehetünk. Már az új-pesti vasut is ódonság lett. Sokkal fiatal-

) Az aquarium némelykor üvegből készült, leggyakrabban óriási vízmedence, édesvízi vagy tengeri állatok és növények számára.

labbb vállalatok nyiták meg pályájukat a héten. A magyar gőzhajótársulat pompás „Budapest“-je büszkén szeli a Duna habjait Bezdánig, s a folyam-melléki nép a képzelem magasából úgy üdvözli, mint egy kis eleven Dávidot, mely talán egykor még a Duna Góliátját is legyőzheti. Lázár is föl-kelt és jár. Igen, az „északivá“ lett „losonci vas-pálya“ a vagonok élénk robajával jelenti, hogy annyi balszerencse után is, él és most már vigan fütyörésgyet.

A pestiek alig várják, hogy kedvezőbb időjárás jöttén kiránduljanak a közelebbi állomásokra, Gödöllőre, az új koronajóságra, melyben nem csupán Besze János merész képzelme, hanem a pesti polgár higgadtabb elméje is a jövőendő magyar Schönbrunnját látja.

A jövőendő általában a mese ama tükrét mutogatja most nekünk, melynek láttára a megbénult tündér arany haját és varázshotot kapott.

Egyet üt e bűvös bottal a vén Károly-kaszárnyára, mely hajdanonta paragrafusokba botlott szerkesztők és szelid kiadók „hüvöse“ volt, s e nagy négyszög, disztelen katona-fészek helyett, egyszerre a magyar minisztériumok pompás hivatalhelyiségeivé válik. Egy másik ütést az „új-épületre“, ez idomtalan köhalmazra intéz, mely ma már csak gúnyból viseli az új nevet, holott valaha József császár idejében lehetett csak új, s e formátlan kolosszus helyén paloták sora emelkedik.

Mindez csak hír, s meglehet, nem is lesz semmi belőle; de az ember hajlandó most minden jót elhinni, míg a rosszat nem fogadja el oly hamar. Hogy megfordult a világ!

Ime, jött dél felől is egy hír, mely a nagy száműzött halálát susogta, s nem adott neki hitelt senki. Nem akartuk elhinni, hogy az a koszorú melyet Deák Ferenc egy nappal elébb az elismerés legszebb érzelmeiből font, s a nagy távolból nyujta át: e fényes elme és rendkívüli szónoknak már csak koporsóját diszithetné.

Mindenki tudja, mert bizonyára többször is el olvasta a kegyelet e sorait, de mivel jól esik leir-nunk, engedje meg az olvasó, hogy tárcánkba fűzhessük.

„Ez átalakulást — mondá Deák — (mely szabaddá tette a népet, s szélesebb alapra fekteté az alkotmányt,) össze fogja kötni a történelem azon férfiúnak nevével, ki azt 1848-ban megindította, s ernyedetlen erélylyel keresztül vitte. Dacára a bekövetkezett szerencsétlen eseményeknek, művének ezen része fennmaradt, és fenn fog maradni, míg nemzetünk él és országunk áll, s ahoz a nemzet emléke és hálája lessz csatolva mindig.“

Megvalljuk, sohasem láttuk az ünnepelt alkotómestert magasabb talapon, mint akkor, midőn e szavakat ejté. E szavakat, melyek méltók hozzá és a nagy bujdosó egykori fényes tetteihez! Jól esett rá gondolnunk, hogy ezek megannyi balzsam-csöppek lesznek a hontalanság keserveire, s a hir szellője, mely azokat gyöngéden viszi el szárnyain a messziségbe, vigasztalást fog susogni a sokszor csalódottnak és soha meg nem törtnek.

Annál szomorúbb volt másnap hallani a gyász-hírt, mely azonban maig sem nyert megerősítést. Óhajtjuk, hogy ne is nyerjen, s a hontalan e nagy szavakból is megtudja, hogy emlékéit kegyelettel őrizzük azon év nagy sikereivel együtt, melyről az ihletett dalmok zengi:

Ez volt az év! Csodáknak éve!
Regehősök láttattak élve,
Minőkről álmodunk csupán . . .
A történetben a mi fényes,
Szörnyű, dicső, nagy s ünnepélyes
Következett egymásután.

Mondanunk sem kell, hogy e kenetteljes sorok *Tempa Mihálytól* valók, kinek „Legújabb költeményei“ most jelentek meg Heckenastnál; s nem lehet oly eseménygazdag időszak, melyben a lapoknak szabad volna ily becses könyvről megfellelkezni. A bírálatnak azon ritka alkalma kínálkozik itten, midőn nem kell vesződség közt rostálnia, hanem elismerni és fölmutatni a szépet, igazat. Hanem a mi kritikánk alig létezik már egyéb-re, mint színművekre. Szigligeti egy maga több kritikát lát, mint az egész irodalom. Szent Sebestyén módjára áll a nyilak közt, s minden kiontott csöpp vére arravaló csak, hogy azokból új színművek teremjenek. A „Kedv és hivatást“ is ő írta, melynek a Teleki-pályázaton csak föltétel mellett akarták kiadni a pályadíjat, s ő írta „A halottak emléké“ is, melyet múlt vasárnap adtak először elő.

E színmű úgy foly, mint egy dráma, úgy végződik, mint egy vigjáték, s egészben véve: színpadi regény. Úgyesen van összeállítva, de a gyakorlott kezű gyárnoknak megint több része van benne, mint az emelkedett költőnek, mely csupán a második felvonás erélyesebb mozzanataiban jelenik meg előttünk. Az egész mű követválasztásból és egy családi titokból áll, melyről a „halottak emléke“ miatt hallgatnak. Az e miatt támadt gyanú és az elkülönbség szüli az apa és fiú közti szakadást, mely azonban az alaptalan gyanú szétoszlásával általános boldogsággal végződik. Ez előadásban művészi összjátékot volt alkalmunk látni, s *Jóskainé* és *Felekiné* asszonyok, *Feleki*, *Tóth József*, *Szigeti* és *Lendvai* tehetségének si-

került e művet — minden hiánya dacára is — érdekesse tenni.

E héten voltak a *szini tanoda* vizsgái is a nemzeti színpadon, mindig nagy közönség előtt. Valami meglepő jelenség nem homályosítá el bennök a többit, hanem majd mindenik növendék sok buzgalmat és elég képességet tanusita. Az énekosztályban Neszveda Anna (mezzosopran), Schwarcz Róza (alt) és Dömsödi Hajós Zsig. (tenor) tüntek ki legjobban. A vígjátéki és drámai vizsgában: Gózon Ida, Vahot Mari, Bogdanovics Krisztina, Megyeri Emilia, Jenei Kornélia, Tolnai Mari, Dulka Sarolta, Eichner Anna — mind fiatal lányok, Császárs Miklós, Kalmár Imre, Körösmezei Gusztáv, Várföldi Elek (kómikumban) és Udvarhelyi Lajos. Többi közt az „Egy szegény ifju történe-

tében“ sebes és ügyes összjátékot, Vörösmarty „Áldozatában“ pedig a versek helyes szavalását tapasztaltuk örömmel náluk. Amaz Szigeti József, ez pedig Tóth József tanárjaik érdeme.

Szólnunk kellene még a „történeti hangversenyről“ is, melyben régi századok dallamait, az eredeti Rákóczy-nótát, ódon szent himnuszokat és *Tinódi* mélabús énekeit gyönyörködve hallgattuk. Ez utóbbira nézve azt jegyzi meg egy zenebíráló, hogy Mátray Gábor a Tinódi-féle dallamokat „hamis kulcsal“ fejtette meg. Nem tudjuk: igaza van-e? Részünkről örvendünk, hogy az alapos zeneértés bíráló démonai nem motoszkálnak fejünkben, s háborítlanul élvezhetjük e megható régi énekeket.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k.

— („*Erdei tájkép*„) címmel a 8-ik oldalon ismét oly festvény másolatát adjuk, melyen mindenki elmerenghet, kit az üdítő tavasz s a természet nyílt szépségei vonzani szoktak. Az itt közlött kép eredetije a párisi tárlaton volt kiállítva s készítője az elhunyt *Rolland Ágost*, Franciaország egyik kitűnő tehetsége, kinek jelesebb műveit a legjobb illusztrátorok lemásolván, ezeket könyvmatu nagy albumban az elhunyt családja adta ki.

(M. A.) (*Közép-Ázsiából.*) Orenburg tábornok-kormányzójának „*Északi-Turan-földje- és lakóiról*“ nemrég az orosz pénzügyminiszter elé terjesztett tudósításából eléggé érdekesnek találjuk a következő részleteket arra, hogy olvasóinkkal megismertessük. — Az egész orenburgi sivatagot kizárólag különböző kirgiz-törzsek lakják. Az Ural partjaitól egészen Sir-Darja- és Turkesztanig elterülő térségen azonban egyetlenegy állandó letelepedési helyet, várost, falvat vagy mecsetet sem találhatni. Az orenburgi majd egy milliónyi kirgizek nomad életet élve, örökké egyik helyről a másikra vándorolnak; nyáron a hegyes tájakon és a puszta belsejében időznek, a hol t. i. a leggazdagabb legelők vannak; télen pedig a folyók partjaihoz közelednek, a melyek gazdagon be vannak növe sással. A Turkesztantól dél felé a kirgizek mellett lakó tulajdonképeni őslakói Közép-Ázsiának életmód és népjellem tekintetében feltűnően különböznek amazoktól. Meglehetősen terjedelmű városokban laknak, a baromtenyésztés helyett inkább kereskedelem, kert- és földműveléssel foglalkoznak. Félreismerhetlen hajlandóságot tanusítanak továbbá az ipartevékenység irányában is. Ők képezik legnagyobb részét Tur-

kesztan, Csemkend, Taskend, Khokand, Bokhara és más városok lakosságának. Ugyancsak ezen városokban sok zsidó is lakik, kik hajfűrtjeiket és a zsidóskodásnak jellemző szokását itt is megtartották. Az értelmi és erkölcsi fejlődés legalacsonyabb fokán álló nomadok marháikat Oroszországban vagy az említett közép-ázsiai városokban adják el. A szegényebb kirgizek, a kiknek t. i. nincs nyájuk, pásztorok gyanánt a gazdagabbak szolgálatába állanak, vagy felhagyva a nomad élettel, földműveléshez folyamodnak. Minden törzsnek van bizonyos számu, földműveléssel foglalkozó tagja, a kik az Emba, a Sir-Darja- és más folyók partjain telepednek le. Minden szántó- és kertföld mesterségesen öntöztetik. Csodálatos öntözési készülékeiknek köszönhetik csak a gazdag termést a kirgizek, kik alig bírnak még fogalmával is a gazdasági szereknek p. o. az ekének, s földjeiket csak egy nemével a kapának dolgozzák föl.

— (*Tolvaj-strategia.*) A hol csak Londonban az emberek összecsoportosulnak, mint például a gyakori meetingeknél, mindjárt ott terem a tolvaj-céh is, és bizonyosságát adja fosztogatási ügyességének s szemtelenségének. Rendes taktikájuk abban áll, hogy 6—8-an szövetkezve a tömeg közé nyomulnak és kiszemelt áldozatukat, melyet éleslátásukkal nagyon meg tudnak becsülni, hogy érdemes-e a kizsebelésre? közre fogják. Erre egy ideig taszigálódznak, azután a legkimértebb, legszabatosabb együttes összműködéssel pillanatnyi gyorsasággal beverik kalapját, karjait hátára fogják, s zsebeit kiüritik. Mielőtt még meglepetéséből felocsudna és szeméiről a kötelék lecsúszna, már

odább álltak a kópék. Jaj annak is, ki az ismeretlen tömegben új kalappal jelenik meg; egy gyors kézütés leröpíti ezt fejéről s egy tucat ember fölött elröpülve, egy leskelődő cimborá ügyesen elfogja és eltűnik vele. Különben jó kalapot s egyéb fáradságot érdemlő dolgot nem találva, a kalapröpitésben rossz kalapokra is tartanak vadászatot, jobban mondva hadgyakorlatot s oly ügyesek, hogy ritkán kerülnek lépre.

— (Kölesdi — tolnamegyei — névnapj köszöntő.)

Vig örömmel	Ellenséged hátráljanak,
Békeséggel	Óránkint istrázsáljanak,
Köszöntjük ez házat.	A mennyeknek országába,
Szomorúság,	Téged beírjanak. —
Háborúság,	Születésed,
Tőlünk távol járjon ;	Nevelésed,
Mert vig napra,	Ez léssen te néked ;
Vig órára,	Hogy az isten minden jókkal
Hajnalkorra,	Szeressen tégedet :
Ugy mint mára,	Mennyi fűszál,
Eljutottunk,	Földön föláll
Felviradtunk,	Kit az halál,
Szent János napjára. —	Le nem kaszál,
Azért nekünk	Ez nap örömben áll.
Csengő nyelvünk	Istent kérem,
Ékes nótával zeng,	Hogy éltesen,
Mert vidámságát mutatja,	S tartson jobb kezében.
Hárfáján újját futtatja,	Gyujtson lámpást
Kegyes szent János napját is	Ő szívében,
Örömmel mutatja.	Igaz törvényében.
Muljanak el!	Hogy vezérjen,
Muljanak el!	Szent lelkében,
Bánatid napjai ;	Élj örökké
Viduljanak!	Felségében.
Viduljanak!	Adjon áldást,
Rád áldás napjai.	

Szent áldomást,

Szent fiáért mennyben. — Vivát!

Közli: Rónaszéky.

(M. A.) (A ragályos kórok keletkezése.) A berlini földrajzi társulat f. é. jan. 5-dikén tartott ülésében Stamm tudor érdekes felolvasást tartott a földirát fontosságáról orvostudományi szempontból. Nem tartjuk egészen fölöslegesnek ezt rövid kivonatban olvasóinkkal is megismertetni. Stamm számos adattal mutatá ki a ragályos, epidemikus kórok földirati elterjedésük szerinti tanulmányozásának szükségességét, keletkezési központjuk s az ama kórokat eredményező természeti viszonyok meghatározása végett. Felolvasó 1844 óta tanulmányozta már keleten, névszerint Egyiptomban a dögvészt. Szerinte e kór föllépése és elterjedése ott helytt is a különböző partvidékeken egymástól egészen eltérőnek bizonyult be. A felső Egyiptomban uralkodó száraz hőség mindig akadályul szolgált elterjedésének, s már *Esneh*-ben dögvészesegek csak ritkán, szórványosan jelentkeznek.

Stamm az egészen elzárt környékü *Kairo*-nak nedves romlott levegőjét tartotta a kór fő keletkezési tüzhelyének. A természet és az emberek oly viszonyokat halmaztak itt össze, melyeknél kedvezőbbeket a dögvész kifejlődésére az egész földön nem találhatni. Zárt mocsáros süppedékek vannak itt egy, a Nil folyóból mesterségesen odavezetett ronda, elhagyott csatornával kapcsolatban. A Nil-áradás ezenkívül rothadásnak indult növényanyagokkal, döglött halakkal és hullákkal teli iszapot hagyott vissza. Mindezek elég fogalmat nyújthatnak a kóranyagról, mely e tájakon a nap forró sugarainak befolyása alatt kifejlődhetett. Mióta azonban e helyi viszonyokon változtatások történtek, t. i. Mehemed Ali parancsára a halmok széthányattak, s a mocsárok betöltetvén, kertekké alakítottak át stb., a dögvész is ritkábban mutatkozik.

— (Különös élettani tünet.) A gyermekek tulságos gyors növése gyakran okoz aggodalmat a szülőknél, de Gerpinesben, Belgiumban egy család az ellenkező tünet által nyugtalanítatik. Van egy fiók, ki növéseben apad. Mult évben egyszerre megszűnt nőni, s ez idő óta teste hóról órára kisebbedik. Eddig bebizonyítva van, hogy három hüvelykkel lett alacsonyabbá. Több vidéki orvos és egy löveni egyetemi tanár tanácskozott már e különös betegség felett, de csak annyit birtak kisütöni, hogy egy pár hasonló esetről van példa könyveikben, melyek Dániában és Spanyolországban fordultak elő. Hogy miként kellene azonban e betegséget gyógyítani, a felett megállapodni nem birtak.

— (Mikor kell házasodni?) Az „Economy of Health“ című munkában egy angol orvos azt írja, hogy a nőknek 21, és a férfiaknak 28-ik évük előtt nem kellene házasságra lépni. A hét év különbséget nem a két nem élettartamára vonatkozóan véli, hanem általában az alkatrészek fejlődésére, az arc aránya, alakjára és a vonásokra nézve. A gyöngébb nem korai házasodását véve tekintetbe, azt állítja, hogy a hány évvel 21-ik éve előtt a nő férjhez megy, átlag véve ugyanannyiszor három évet vesz életéből, vagy ugyanaannyival korábban öregszik meg.

— (Gépmunka.) Kheops nagy guláján 500,000 rabszolga 30 évig dolgozott. Angolországnak gépei egy év alatt 20-szor nagyobb súlyú kőszent emelnek ki oly mélységből, mely Cheops gulájának magasságát háromszorosan haladja meg. Ezen gépek tehát 1800-szor nagyobb munkát végeznek és mennyivel több hasznot hoznak, mint ama rabszolgák!

K a r r i k a t u r á k.

— Jankó Jánostól. —

I.

Gazda : No hát követ urunk, mi jót hoz Pestről ?

Képviselő : Megvan már a minisztériumunk, van hadügyünk, van már financunk

Gazda : Hogy van már ? Van bizony ! vinné ol a kánya, a hány van !

II.

Ur : Ugyan mit kesereg jó asszony ?

Nő : Szegény gr. Andrássyt siratom, a ki inségünkben vigasztalt.

Ur : Hát aztán mért siratja ?

Nő : Hogy ne siratnám, mikor hallom, hogy kinevezték — honvédelmi miniszternek !

De messzibb tengereken is lengett a háromszinti zászló. A liverpooli kikötőben ugyanis épen akkor horgonyzott az ismeretes fumei polgár Wallmach-nigg sógorának egy hajója, midőn a magyar alkotmány visszatérését Pesten az országgyűlés előtt felolvasák. Azonnal táviratokat Fiuméből a Liverpoolban levőkhoz, s valamennyi ott levő fumei hajó (számra tizennégy) felhítt a magyar lobogót a hajó fő árbocára. Az angol hajók kérdészködtek e felől, s rokonszenvük jeleül minden horgonyzó hajó felhúta ünnepi lobogóit. Még a szuezi csatornánál is visszhangzott az alkotmány visszatérésének öröme. Ott sok fumei dolgozik, s mihielyt értesültek, magyar színeket varrtak össze, hazafias dalokat énekelték, s élteték az anya-országot.

—v— *(A leggorombább újság.)* A cseh lapok hangja most már féktelenségben határt nem ismer. A „Politik“ például „civilithanisches Brigantenthum“-nak nevezte a bécsi journalistákat; Beust miniszter ellen pedig oly támadást intéz, minőt még az osztrák sajtóban soha, de egyáltalán az európai sajtóban sem igen olvastunk. Tiltakozva az ellen, mintha személyes támadásokra fákadna Beust ellen, így kiált föl a „Pol.“: „ha személyeskedni akarnánk, elmondhatnók, hogyan traktálja valaki becsempésezett, vámozatlan possgövel vendégeit Bécsben, hogyan fixeti musaka rubolekkel a széssországi adósságokat.“ — E lap megjelenése — újabb hír szerint — betiltatott.

—v— *(Aranyok.)* A gyulafehérvári királyi pénzügyi hivatal a napokban postára tett szállítás végelt 5000 darab egyes és 50 darab koronás aranyat a budapesti pénzügyminiszteriumhoz, s még e hó folytán legalább 16,000 darab aranyat fognak elküldeni.

(Pannonyban a jessuiták) oly szellem vezérli, mely méltó megbotránkosátt száll az ősi koronázó városban. Nem régebben egy jessuita a többiek közt ezt is mondá a szomszékri: „A népek kiereszkolták a császáról az alkotmányt; majd meglátsuk, hogy e daccal mennyire mennek.“ A pannonyiak szeretnék, ha mielőbb megcsabadulnának a Bachrendszert alatt oda települt páterektől.

(Egy kolozsvári puskatöltés.) Markovics oly puskát talált föl, melylyel öt pere alatt harmincsöt lehet löni. A feltaláló a mintát az ottani hatóságoknak bemutatván, az szakértőkkel megvizsgáltatta, mire a feltalálónak az elkészítésre szükségelt pénzt utalványozta. A mint késsen less, s magyar miniszterium elébe fog terjesztetni.

(A „Daily Telegraph“ Declérről.) A nagy angol lap Pesten időző levelezője igen meleg sorokban emlékszik meg Deák Ferenczről. „Deák maga épen oly nagy, általános tisztelet tárgyja — mondja többi közt — mint régebben Kossuth volt. Uralkodik követői fölött, s még az ellenszék fölött is logikájának terjedelme, politikai tudományának mélysége s különösen változatlan becsületessége s igazmondósága által. Sem követlen tetői, mint pártvesztés, sem kombinációt nem bírnak azon jelleggel, mely a tisztelettel méltóságossá tenné. Ellenszék a házban épen oly jól tudja, mint követői, mit kíván ő és a miniszterium, melynek által-

mázo géniusa. S a népképviselők részrehajlatlan hazafiságának méltó bizonyítéka, hogy a baloldal nagy alkalmakkor fölhangy pártbeli féltékenységgel, és a más másik részével teljes összhangban cselekszik. Számos indok ajánlja az ország bizalmába, és ezek között nem csekélyebb szinte hősiesség önérdéknélkülisége. — Szerény vagyonu ember, mégis mindig visszutasított bármely jövedelmező hivatalt, honfitársai elismerésének bármely anyagi tanúságát, bármely világi jutalmat, egész élete hazájának szenteléseért. Jutalmát mindazonáltal a magyar nemzet tiszteletében s bizalmában találja. Pest belvárosának követe, az ülésszak tartama alatt az „Angol királynőben“ lakik, hol mindennap a nyilvános ebédelőben eszik; a szünnapok alatt egyik rokonánál tartózkodik a vidéken. Adósságok nélkül és csekély jövedelmének egy részét még jótékony célokra is fordítván, így él egy nagy és jó ember, ki többet tett honáért, mint a leggazdagabb magnás.“

— *(Hibásajutás.)* Lapunk mult számában a közölt költemény 5-ik versszakának 4-ik sorában e szó helyett „kedvöket“ kézzel írták olvasandó.

Irodalom.

— *(Az erdélyi múzeumegylet évkönyvei)* 4-dik kötetének 1-26 füzeté most jelent meg. Szerkesztő Brassay Sámuel. Ára 1 ft. E füzetek a múzeum-egylet ülésain felolvasott tudományos értekezéseket foglalják magukban.

— *(Sleiz Ámos kiadásában.)* Kolozsvárt következő munkák jelentek meg:

1. — *„Lelki pántori gondviselésben, papnövendékek és lelkészek számára.“* Irta Garda József, a theologia tanára a n. anyedi ref. tanodában. — E könyv ára 1 ft.

2. — *„Egy falat kenyér története.“* Lovelsk az ember életéről. Macó nyomán mindkét nemheli növénydek számára dolgozta Szász Dezső, kit ezen nagyon életréval, s a növendékek értelmeben mért, vonsó előadásu munkáért ösztönöz meg kell dicseztünk. E tanulmányos és mulattató könyvet ajánljuk a család gyűjtemébe. Ára nincs kitéve a borítékon.

— *(Gálly Miklós kétrészes könyvére)* aláírást hirdet Leves Györgynek számos ábrával és 2-kötetben szeptemberben megjelenő „Életrajza“, melyre az aláírási díj 7 ft.; bolti ára 5 ft. less.

— *(A 2. nagy természettudományi társulat közlönye)* 1867-dik évi kötetének második füzeté megjelent több tudományos érteki értekezésével. Ohajjünk, hogy a társulat tagjai pontosan kapják meg a füzeteket, mint mi, a kik 2—3 évben látnak belőlük egy-egy füzetet.

— *(Egy óshangyat s eszméjelelőten.)* songora tanulóknak számára. Wollfarth után Irta Bartalus István; kiadta Rózsavölgyi és társa.

Szerkesztői üzenetek.

— *M. Szeghies:* F. B.-nak. Az igen sikerült rajtot köszönettel megkapjuk.

— *Keszegháza:* a gimnázium 8-dik osztályu ifjúságának. Nagybecstű ajánlásaikat köszönettel, s busdító sorokat a „Het Posta“ mult számában nyomtatunk ki.

— *Hudobnya:* F. A.-nak. Az érdekes levél első részét politikai tartalma miatt lapunkba igértük, mint inkább azon helyre illét.

— *Dorogbra:* T. M.-nak. Az illető számokat meg fogjuk küldeni. Az érdekes cikk a politikai „Het Posta“ társadjában fog jöni, mint épen oda való.

— *Pántora:* M. S.-nak. Köszönettel vettük. Csak a lehető érvelés növekedést kérjük azon elözt tartani.

— *Szabadbánya:* B. K.-nak. A kitalálai leírása minden ismeretében tisztelettel tekinthető föl. Régebben s más helyütt mi is értünk róla ismeretlenebb részleteket. A számtalan

helyesírás hibája miatt el nem fogadott régebbi cikket már megsemmisítettük. Nem olvasott kérésiratok fölött véleményt nem ejthetünk.

— *Rosnyóra*: Cs-nak. A népköltészet virágai szabadban tenyésznek. A csinált virágok közt lehetnek szemnek tet-szők, de nincs bennük élet, nincs illatjuk.

— *Szigethódra*: M. F-nek. Most már kezünkkel lévén az életre is, nem fog sokáig heverni. A másik a 12-dik számban jött. A szives buzgalomért köszönet. T. Bege di István ur részéről két rendbeli előfizetés volt följegyezve a „*Heti Posta*”, az egyik fél és a másik negyed évre; nem tévedés ez? Egyébiránt kiadóhivatalunk két példányt küld.

— *Vasokdra*: M. M-nak. A kérésirattal óhajtsa szerint fogunk rendelkezni. Azon kérdéses váraknak csak ismertetései lennének szükségesek, rajzaikat már bírjuk.

— *Márosvásárhelyt*: Tomornainak. A küldött gyenge versek azt a pénzt sem érik meg, a mit a vasok levélért kellett fizetnünk.

— *Alvincora*: B. E-nek. Az efféle dolgok csak úgy alkalmasak közlésre, ha latin szövegük magyarra van fordítva, s ha magyar részük a kiejtés szerint dolgoztatik át, mely javítások eszközésére a szerkesztőség nem ér mindig rá.

— *Szarvasra*: S. S-nak. Köszönettel vettük s megtisztelő felszólításának, a mint lesz, a legelső alkalommal eleget tesszünk.

— *Tyédi J-nak*: Meg fog jelenni, — „sed longus est ordo praecedentium.”

— *Cyprus szigetére*: Köszönet szivességéért, hanem csak minél tömörebben! A csomagot majd elindítjuk. A „*Heti Posta*” is megy, s abban jelenik meg a politikai tartalmu kelti levél.

— *Nyitra*: *.* Levelére ezekérpóstaiküldeményünk válszol.

— *N: Vára*: R. Ö-nek. Szerettük volna, ha az idegen helynevek tisztábban lennének kiírva, mert így lehetlen a sajtóhibákat kikerülni.

Előfizetési feltételek a

„HAZÁNK S KÜLFÖLD”

1867-diki évfolyamára.

1867-diki minden egész éves előfizetőinket ez évben ismét új és kedves meglepetésben fogjuk részesíteni.

A jelen évben belépő új előfizetőink a lapok által annyira dicsért 1865-diki „*Dobozi*” és 1866-diki „*Zrinyi és Prangepán*” című képeinket kedvezményből, egyszerre megrendelve 2 ft 30 krért, bármelyiket külön megrendelve 1 ft 30 krért kapják meg, mely összegbe a csomagolási díj és bélyegilleték is belé van számítva.

Előfizetési feltételek:

Egész évre	6 frt. — kr.	Januártól aprilisig 1/4 évre	1 „ 50 „
Januártól júniusig félévre	3 „ — „	Az új műmelléklet csomagolási díja 30 kr.	

Előfizetési felhívás a

„HETI POSTA”

című új politikai hetilapra.

Évnegyedre csak 1 forint!

(Megjelenik minden vasárnap.)

A „*Hazánk s Külföld*”-nek ezentul minden vasárnap megjelenő, politikai tartalmu testvérlapja a „*Heti Posta*.”

Hazánkra a független és felelős kormány kinevezése óta új korszak virradt, melynek működése, pezsgése, anyagi és szellemi jobblétre törekvése iránt minden, bármily osztályu s vagyonu polgártársunk érdeklődéssel viseltetik s mint magyarnak — kell is viseltetnie. S most, midőn végre a szabad szó és jobblétünket eszközölni akaró szabad mozgás bilincsei lehullottak, ezen általános érdeklődésnek szándékunk eleget tenni, midőn a „*Heti Posta*”-ban oly lapot óhajtunk közönségünknek nyújtani, melyet rendkívüli olcsóságánál fogva mindazok megszerezhetnek, kiknek a jelentékenyebb összegbe kerülő nagy lapokat nincs módjukban tartani, vagy kik az ilyeneket csak más szükségleteik megrövidítésével szerezhethék meg.

Előfizetési feltételek:

April—júliusi 1/2 évre	1 frt.	April—decemberi 3/4 évre	3 frt.
April—septemberi 1/2 évre	2 „		

A „*Heti Posta*” april elején indult meg s azért az előfizetéseket mielőbb kérjük beküldeni.

Szokoly Viktor,
szerkesztő.

Emich Gusztáv,
magy. akad. nyomdász és kiadó.
(Barátoktere 7. ss.)